

Raitiotien kehitystyön organisointi

Tampereen kaupunginhallitus 6.4.2021

Koonnut: projektijohtaja Ville-Mikael Tuominen,
Raitiotien kehitysohjelma, Tampereen kaupunki

Päätösesitys

Tampereen kaupunginhallitukselle 6.4.2021

Vuoden 2022 alusta lähtien, raitiotien kehitysohjelman päätyttyä raitiotiejärjestelmän suunnitelmien tilaamisesta ja suunnittelun ohjauksesta vastaa Tampereen Raitiotie Oy.

Kuntien vuonna 2021 aloittamat raitiotiesuunnitelmat siirretään raitiotieyhtiön tilauksiksi.

Kunnat voivat ostaa Tampereen Raitiotie Oy:ltä erikseen sovittavia palveluita, joista tähän asti on vastannut Raitiotien kehitysohjelma.

Raitiotiejärjestelmän suunnitteluvaiheessa uusille kunnille tarjotaan vähemmistöosakkuutta Tampereen Raitiotie Oy:ssä. Uuden osakaskunnan tosiasiallinen vaikuttamismahdollisuus raitiotieyhtiössä toteutuu vähemmistöosakkaiden yhtiökokouksessa yhteisesti nimeämällä hallituksen asiantuntijajäsenellä ja osakkaiden neuvottelukunnalla.

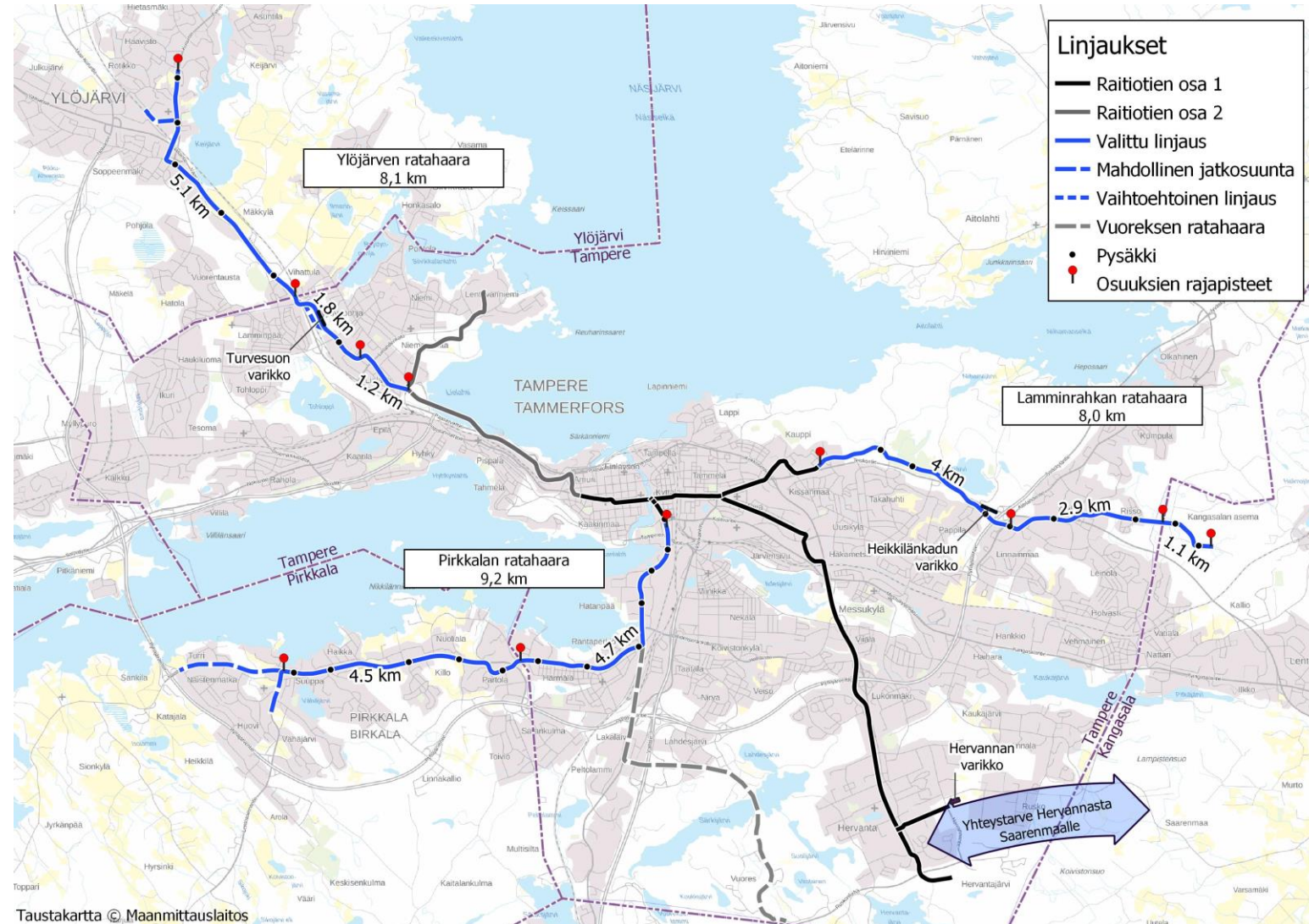
Tampereen Raitiotie Oy:n hallituspaikoista ja muista periaatteista sovitaan osakassopimuksella rakentamispäätöksen myötä.

Raitiotien jatkolinjojen suunnittelutilanne

Seudullisen yleissuunnitelman mukaiset ratavaraukset

- Tampereen kuntarajat ylittyvien raitiotieratojen varausten sijainnit hyväksyttiin raitiotien seudullisen yleissuunnitelman yhteydessä tilaajakuntien valtuustoissa

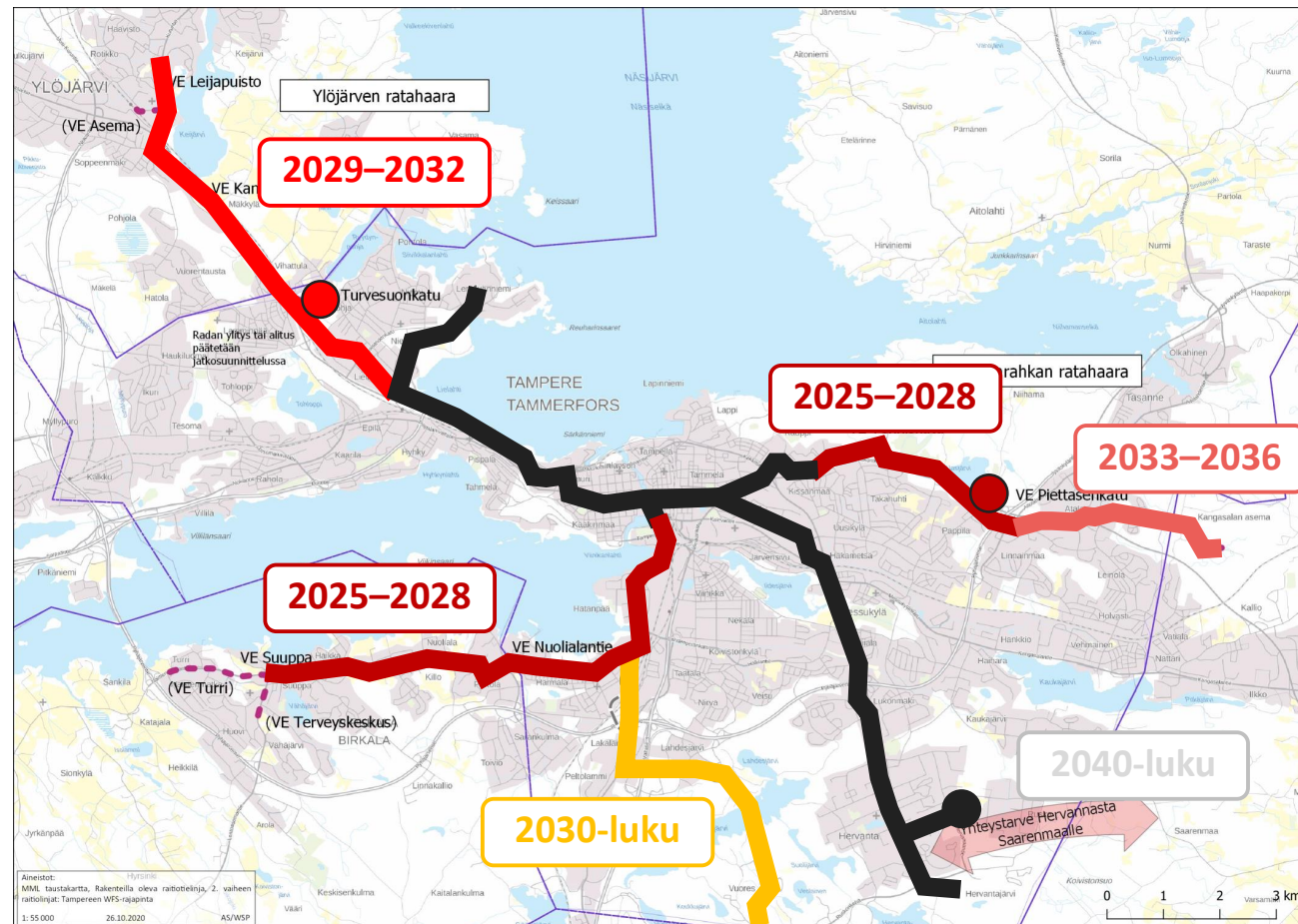
- Tampere 19.10.2020
- Ylöjärvi 2.11.2020
- Pirkkala 9.11.2020
- Kangasala 9.11.2020

Arvio ratahaarojen toteutusaikataulusta

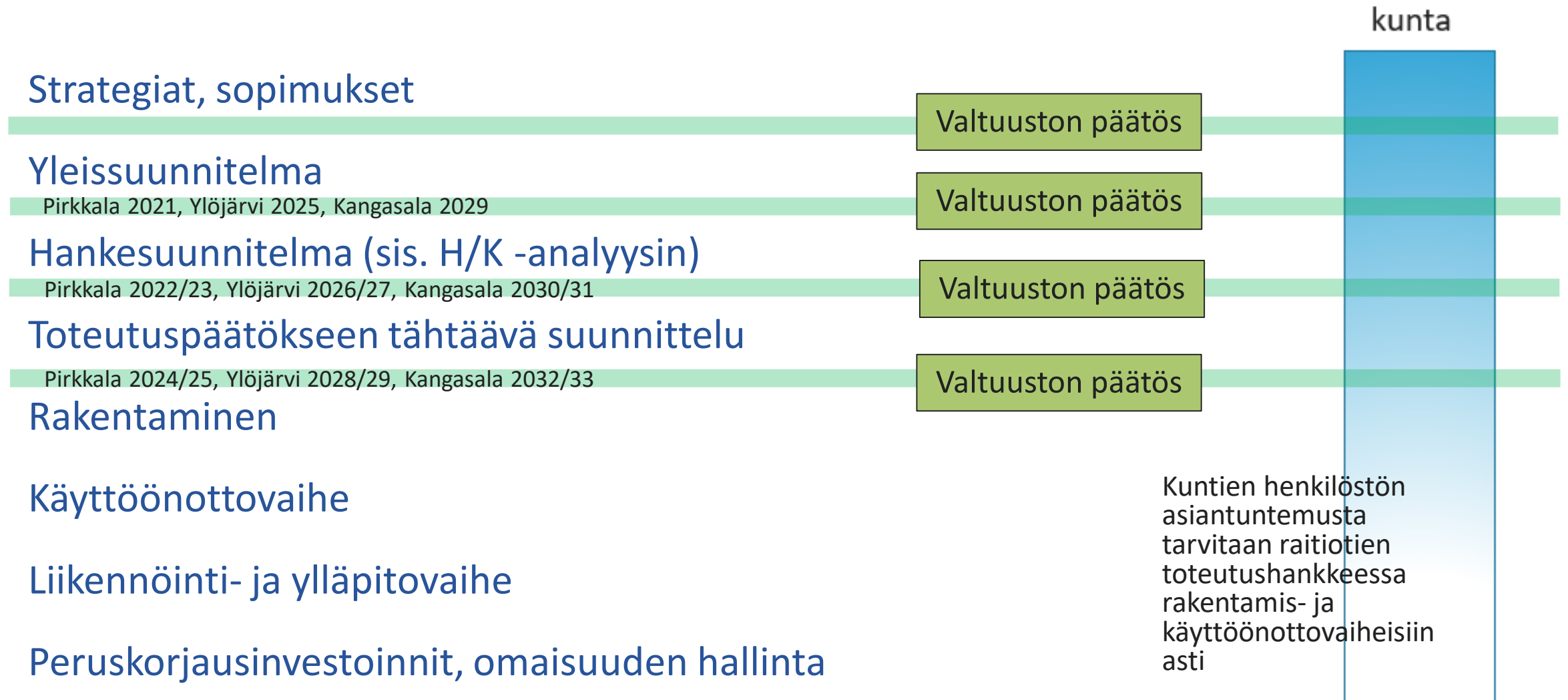
Mikäli oletetaan, että raitiotieinfran rakentaminen etenee jatkuvasti haara kerrallaan, niin tämän hetken arvio toteutusjärjestyksestä vuosilukuineen voisi olla seuraava:

1. Koilliskeskus–Pirkkala
 - Rakentaminen 2025–2028
2. Hiedanranta–Ylöjärvi
 - Rakentaminen 2029–2032
3. Koilliskeskus–Lamminrahka
 - Rakentaminen 2033–2036
4. Hatanpää–Vuores
 - Rakentaminen 2030-luvulla

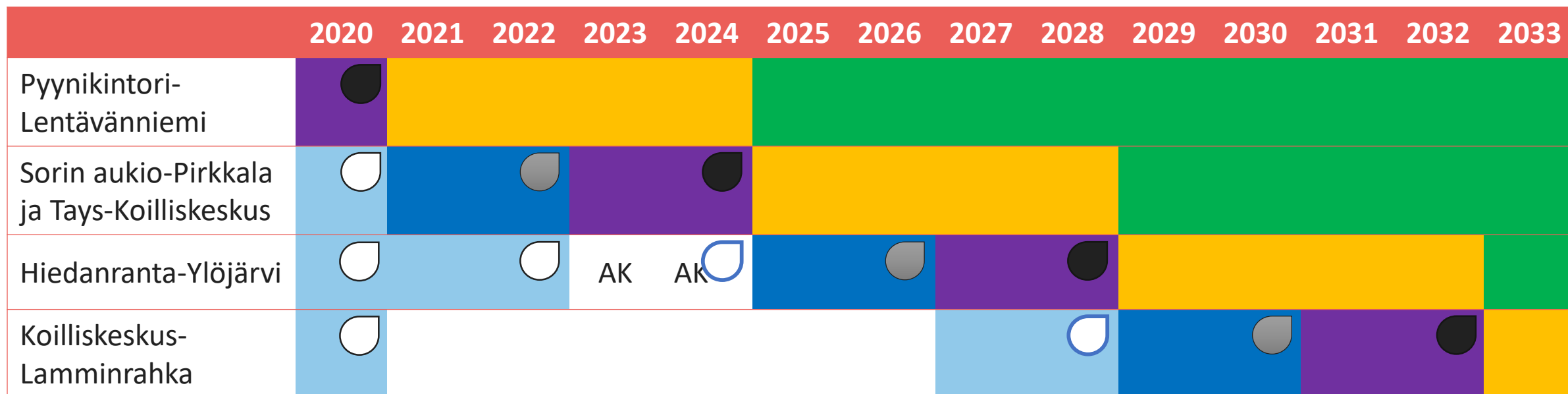
Tämä aikatauluarvio on ollut mukana Tampereen kaupunginhallitukselle 14.12.2020 ja Kangasalan kaupunginhallitukselle 26.1.2021 annetun Raitiotien kehitysohjelman tilannekatsauksen esittelyaineistossa. Hervanta – Saarenmaa haaran 2040-luku on myöhempi lisäys seudullisen yleissuunnitelman aineistoon.

Raitiotien toteutushankkeen eri vaiheet

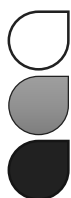
Tampereen kaupunkiseudun raitiotien hankeaikataulu vuosittain

(sama aikatauluarvio kuin KH 14.12.2020 aineistossa, eri esitystapa)

*) Sisältää vaikutusten arvioinnit ja hyöty-kustannuslaskelman

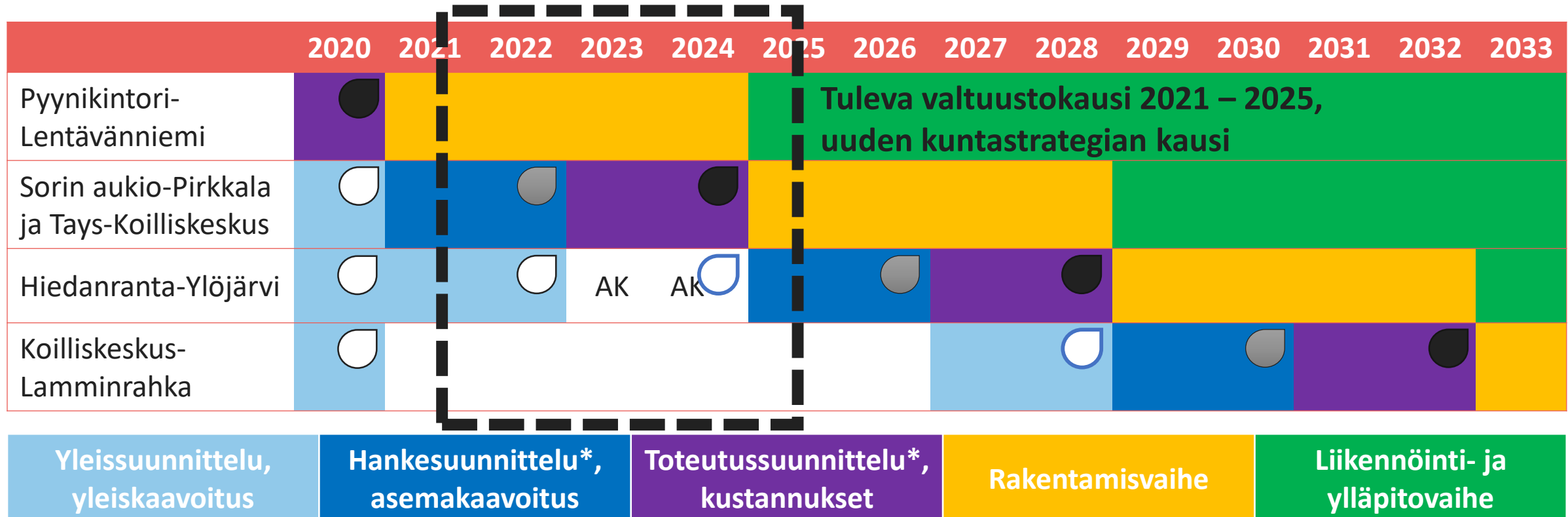
Valtuustotason päätökset:

Yleissuunnittelun hyväksyminen, ja siirtyminen hankesuunnitteluun
 Hankesuunnittelun hyväksyminen, siirtyminen toteutussuunnitteluun
 Rakentamispäätös

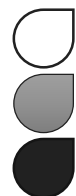
Tampereen kaupunkiseudun raitiotien hankeaikataulu vuosittain

(sama aikatauluarvio kuin KH 14.12.2020 aineistossa, eri esitystapa)

*) Sisältää vaikutusten arvioinnit ja hyöty-kustannuslaskelman

Valtuustotason päätökset:

Yleissuunnittelun hyväksyminen, ja siirtyminen hankesuunnitteluun
 Hankesuunnittelun hyväksyminen, siirtyminen toteutussuunnitteluun
 Rakentamispäätös

Raitiotien jatkorakentamisen aikatauluarviosta johdettuja tavoitteita valtuustokaudelle 2021 - 2025

- a) Raitiotien rataosuuksista Pirkkala – Hatanpää ja Tays – Koilliskeskus on tehty rakentamispäätös yhdessä Pirkkalan kunnan kanssa ja kyseisten rataosien rakentaminen on alkanut.
- b) Raitiotien rataosuuden Hiedanranta – Ylöjärvi hankesuunnittelu on aloitettu yhdessä Ylöjärven kaupungin kanssa.
- c) Raitiotien toteutusosa 2 Pyynikintori – Lentävänniemi on valmistunut ja otettu liikennekäyttöön v. 2024 aikana.
- d) Vuonna 2021 valmistuneille raitiotielinjoille Hervanta – Pyynikintori ja Tays – Sorin aukio on asetettu vuosittain tarkentuvat tavoitteet matkustajamäärästä, liikennöinti ajasta ja turvallisuustasosta. Tavoitteiden toteutumisesta vastaa raitiotien kehitysryhmä, jossa on mukana Tampereen Raitiotie Oy, joukkoliikenneviranomaisen Nysse ja raitiotieinfran omistajakunnat.

Osa 3: Pirkkala - Sorin aukio ja Tays - Koilliskeskus

Kaksoisraidetta 9,2 + 4,0 km, 11 + 4 pysäkkiparia, yönylivarikko itäisellä ratahaaralla Tampereen kaupungin alueella

Kaksoisraiteesta 4,5 km sijoittuu Pirkkalan kunnan alueelle

Rakentamisen kustannusarvio (YS 2021) 166 M€ + 64 M€ + varikko 26 - 30 M€

Kustannusarviot eivät ole eksakteja. Ne ovat tämän hetkisen suunnitteluvaiheen arvioita. Kustannusarvio sisältää raitiotien valtionapukelpoiset suunnittelu- ja rakentamiskustannukset. Suuruusluokka on oikein.

Raitiotien rakentamisen rinnalla kunnalla voi olla tarve toteuttaa rinnakkaisia katu ympäristön ja kunnallistekniikan laajennus-, saneeraus tai laatutason parantamisen investointeja.

Aikatauluarvio:

- Hankesuunnitelma 2021 – 2022
- Toteutus suunnitelma 2023 – 2024
- Rakentaminen 2025 – 2028

MAL-sopimuksessa on kirjaus hanke- ja toteutus suunnitelmien aloittamisesta MAL-sopimuskauden v. 2020 - 2023 aikana ja valtion tavoitteesta tukea suunnitelmien laatimista

Osa 4: Hiedanranta - Ylöjärvi

Kaksoisraidetta 8,1 km, 8 - 9 pysäkkiparia, yönylivarikko kuntarajalle Tampereen kaupungin puolelle

Kaksoisraiteesta 5,1 km sijoittuu Ylöjärven kaupungin alueelle

Rakentamisen kustannusarvio (YS 2021)
106 M€ + 16 M€ Enqvistinkadun osuudesta
(ei ollut mukana seudullisen yleissuunnitelman
suunnitteluosuudessa) + varikko 20 M€

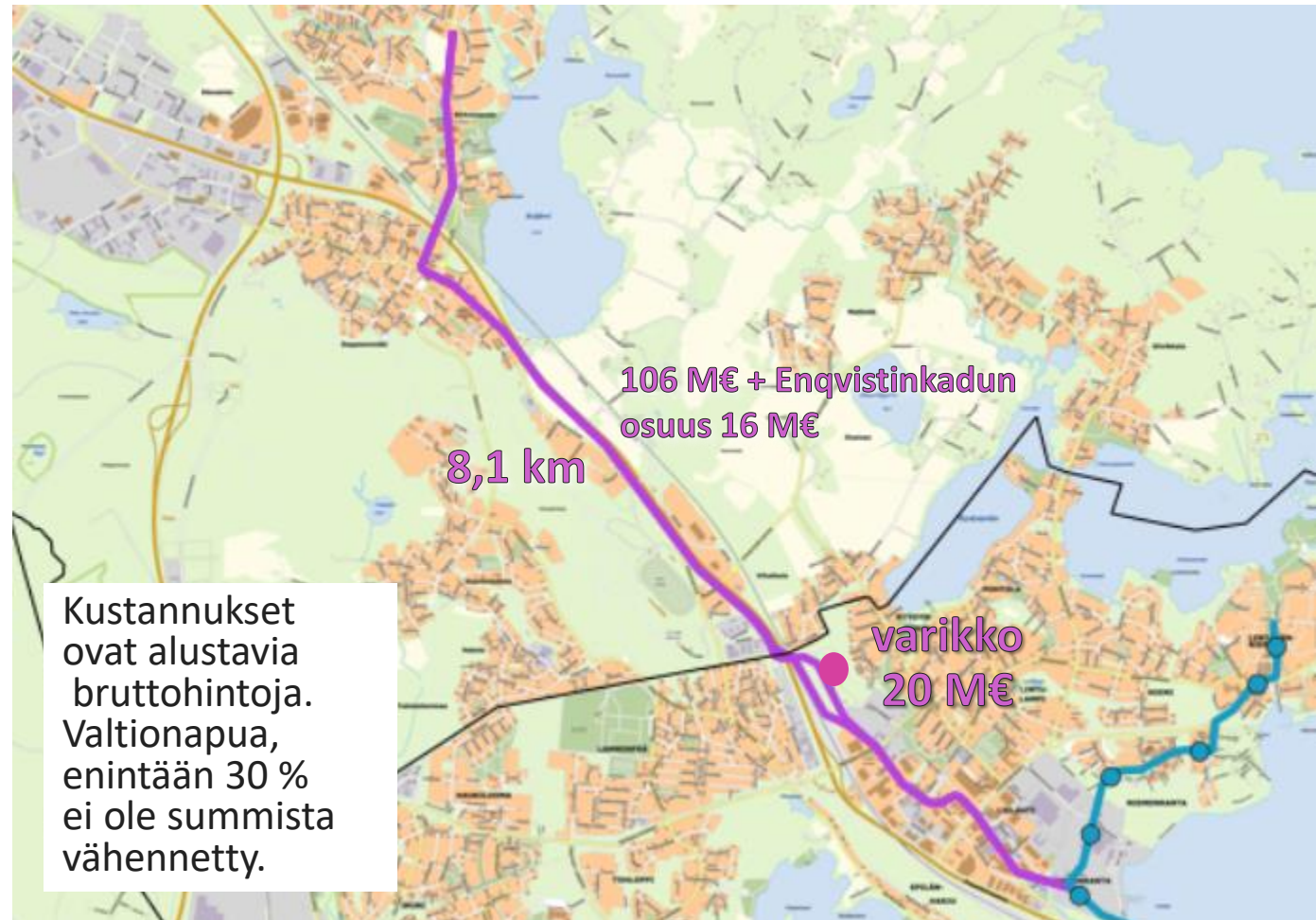
Kustannusarviot eivät ole eksakteja. Ne ovat tämän hetkisen suunnitteluvaiheen arvioita. Kustannusarvio sisältää raitiotien valtionapukelpoiset suunnittelu- ja rakentamiskustannukset. Suuruusluokka on oikein.

Raitiotien rakentamisen rinnalla kunnalla voi olla tarve toteuttaa rinnakkaisia katu ympäristön ja kunnallistekniikan laajennus-, saneeraus tai laatutason parantamisen investointeja.

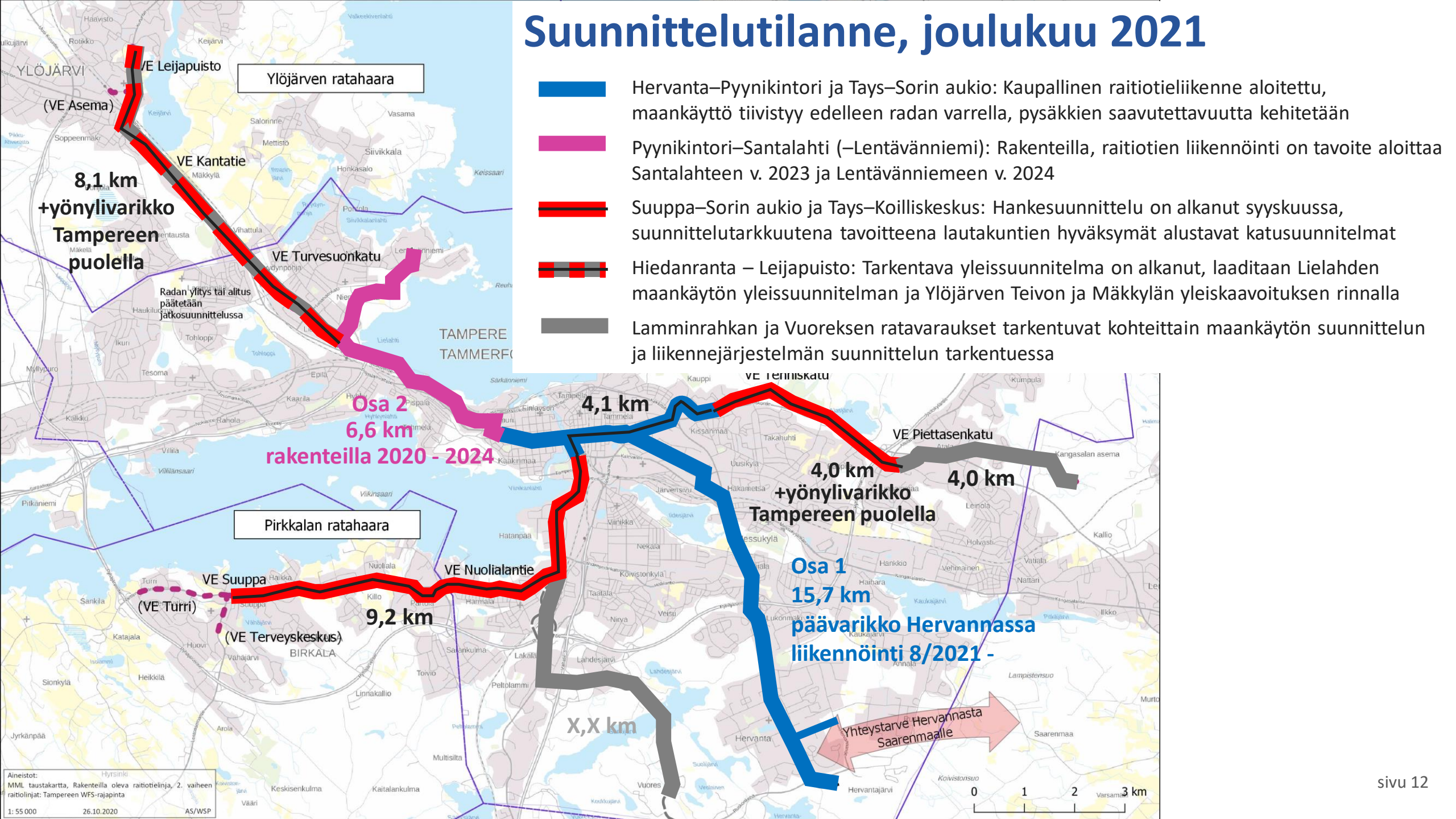
Aikatauluarvio:

- Tarkentava yleissuunnitelma 2021 – 2022
- Hankesuunnitelma 2025 – 2026
- Toteutus suunnitelma 2027 - 2028
- Rakentaminen 2029 – 2032

MAL-sopimuksessa 2020 – 2023 ei ole kirjausta seudullisen yleissuunnitelman jälkeisestä tämän ratahaaran jatkosuunnittelusta

Suunnittelutilanne, joulukuu 2021

- Blue line:** Hervanta–Pyynikintori ja Tays–Sorin aukio: Kaupallinen raitiotieliikenne aloitettu, maankäyttö tiivistyy edelleen radan varrella, pysäkkien saavutettavuutta kehitetään
- Pink line:** Pyynikintori–Santalahti (–Lentävänniemi): Rakenteilla, raitiotien liikennöinti on tavoite aloittaa Santalahteen v. 2023 ja Lentävänniemeen v. 2024
- Red line:** Suuppa–Sorin aukio ja Tays–Koilliskeskus: Hankesuunnittelu on alkanut syyskuussa, suunnittelutarkkuutena tavoitteena lautakuntien hyväksymät alustavat katusuunnitelmat
- Black and red line:** Hiedanranta – Leijapuisto: Tarkentava yleissuunnitelma on alkanut, laaditaan Lielahden maankäytön yleissuunnitelman ja Ylöjärven Teivon ja Mäkkylän yleiskaavoituksen rinnalla
- Grey line:** Lamminrahkan ja Vuoreksen ratavaraukset tarkentuvat kohteittain maankäytön suunnittelun ja liikennejärjestelmän suunnittelun tarkentuessa

Pirkkala – Koilliskeskus hankesuunnitelma

- Ennakkoilmoitus: 30.3.
- Markkinainfo: 15.4. (8:30 – 10:00)
- Sähköinen kysely: 15.4. – 23.4.
- Hankintailmoitus: 27.5.
- Tarjouksen jättö: 30.8.
- Tarjouksen arviointi ja hankintapäätös: 7.9.
- Sopimus: 22.9.

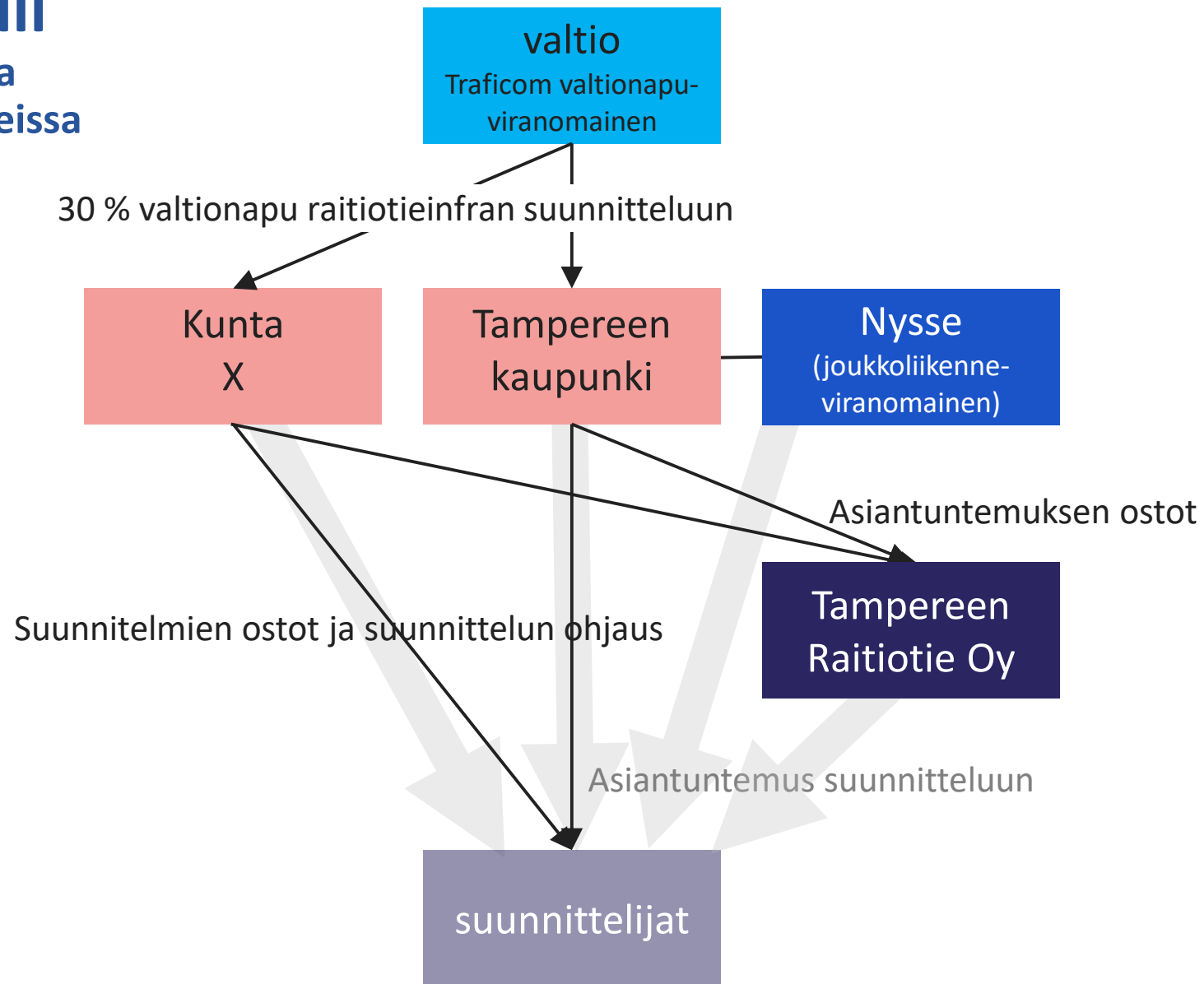
Hiedanranta – Ylöjärvi tarkentava yleissuunnitelma

- Ennakkoilmoitus: 30.3.
- Markkinainfo: 15.4. (8:30 – 10:00)
- Sähköinen kysely: 15.4. – 23.4.
- Hankintailmoitus: 29.4.
- Tarjouksen jättö: 2.6.
- Tarjouksen arviointi ja hankintapäätös: 9.6.
- Sopimus: 24.6.

Raitiotien kehitystyön organisointi

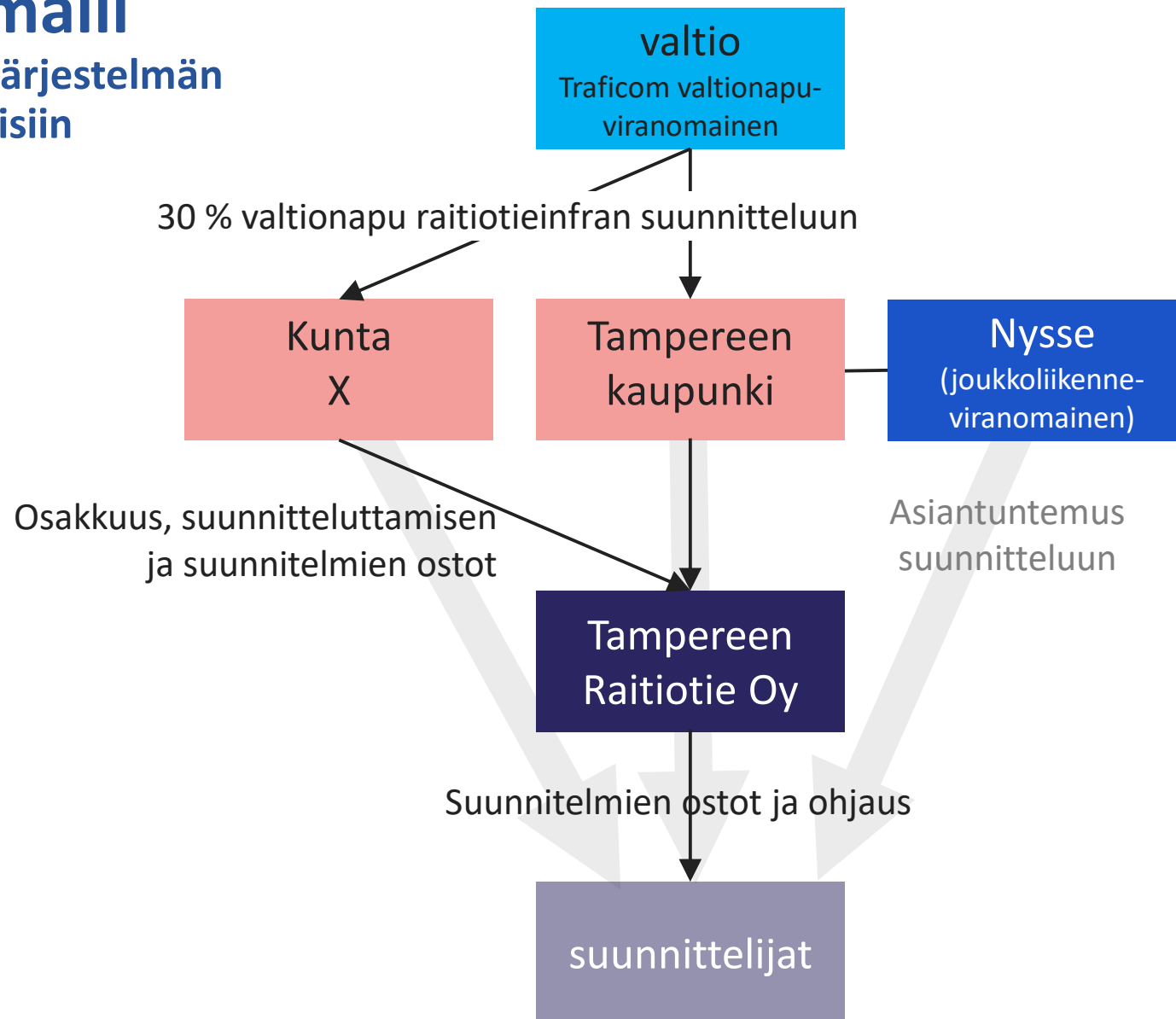
Ve 1 kuntamalli

Nykyinen malli yleis- ja hankesuunnitteluvaiheissa

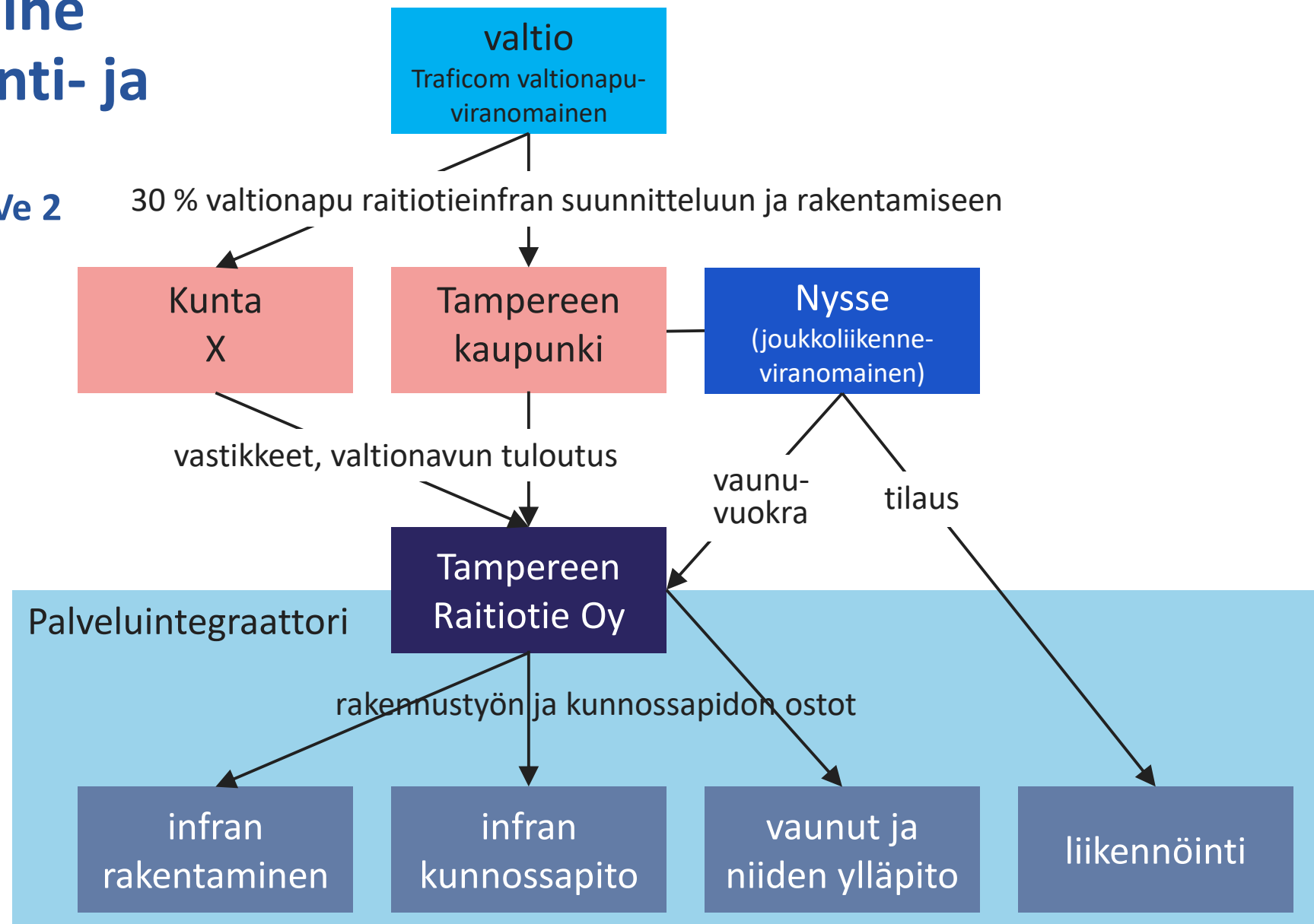
Ve 2 yhtiömalli

Kaikkiin raitiotiejärjestelmän suunnitteluvaiheisiin

Rakentamisvaihe sekä liikennöinti- ja ylläpitovaihe

Nykyinen malli, Ve 1, Ve 2

Tampereen raitiotien toteutusosien laajuus ja kustannuksia

- Rakenteilla olevien toteutusosien 1 ja 2 raitiotiejärjestelmä sisältää 22,3 km raitiotien linjarataa (kaksoisraidetta) ja Hervannan päävarikon. Tampereen Raitiotie Oy:n osakepääoma on 2 000 osaketta, 2,0 milj. euroa.
- Toteutusosa 3 Pirkkala – Koilliskeskus sisältää uutta linjarataa 13,2 km, josta 4,5 km sijoittuu Pirkkalan kunnan alueelle. Toteutussisältöön kuuluu Hervannan päävarikkoa pienemmän yönylisäilytysvarikon toteuttaminen itäiselle ratahaaralle.
- Osa 4 Hiedanranta – Ylöjärvi sisältää uutta linjarataa 8,1 km, josta 5,1 km sijoittuu Ylöjärven kaupungin alueelle. Toteutussisältöön kuuluu yönylisäilytysvarikon toteuttaminen.
- Koilliskeskus – Lamminrahka osuus sisältää uutta linjarataa 4,0 km, josta 1,1 km sijoittuu Kangasalan kaupungin alueelle.
- Kustannusarviota(* edellisten vaiheiden perusteella):
 - Tarkentavan yleissuunnittelun kustannus 50 000 – 60 000 €/km
 - Hankesuunnittelun kustannus 100 000 – 120 000 €/km
 - Toteutussuunnittelun kustannus 440 000 – 720 000 €/km (allianssihankinta, osa suunnittelusta tapahtuu rakentamisvaiheessa)
 - Rakentamisen kustannus 13,0 – 18,0 M€/km
 - Valtionapu suunnitteluun ja rakentamiseen enintään 30 %

**) Kustannuksiin vaikuttaa merkittävästi tarjouspyynnössä pyydetty toteutussisältö, markkinatilanne sekä suunnittelun ja rakentamisen ajoittuminen. Rakentamiskustannuksissa ei ole mukana raitiotien rakentamisen yhteydessä toteutettavat katu- ja viherympäristön ja kunnallistekniikan uudis-, laajennus- tai laatutason nostoon liittyvät synergiset rinnakkaishankkeet, jotka on tarkoituksenmukaista toteuttaa raitiotieradan rakentamisen yhteydessä, mutta joihin ei ole mahdollista saada valtionapua.*

Esitettävän yhtiömallin erot nykyiseen kuntamalliin verrattuna

Edut

- Raitiotiejärjestelmän suunnitteluttamisen, rakennuttamisen, omistamisen ja ylläpidon osaaminen on keskitetty yhteen paikkaan. Malli mahdollistaa luontevan siirtymisen seuraavaan suunnitteluvaiheeseen, rakentamiseen ja ylläpitoon.
- Kustannusten läpinäkyvyys. Myös suunnitteluttamisen ja suunnittelun kustannukset kohdistuvat uusien ratahaarojen toteutuskustannuksiin.
- Kuntien sitoutuminen ja tottuminen raitiotieyhtiön toimintaan (hallinto, vastikkeet).
- Raitiotiejärjestelmän tavoitteiden mukaisen tehokkaan järjestelmän teknisen toteuttamisen ja maankäytön ja muun liikennejärjestelmän kehittämistavoitteiden tehokas yhteensovittaminen.

Haasteet

- Uuden raitiotiekunnan sitouduttava yhtiöön varhaisessa vaiheessa. Osakassopimuksessa on toki exit-mahdollisuus.
- Tiivis yhteistyö kuntien suunnittelun ja raitiotiesuunnittelun välillä säilytettävä.
- Riittävä kytkentä poliittiseen päätöksentekoon varmistettava.

Esitys toiminnasta ajanjaksolla huhtikuu - joulukuu 2021

Suunnittelutyö

- Hankesuunnitelman Pirkkala – Koilliskeskus ja tarkentavan yleissuunnitelman Hiedanranta - Ylöjärvi hankintakilpailutus ja aloittaminen etenevät v. 2021 suunnitellusti kuntien toimesta. Suunnittelusopimukseen kirjataan, että ne voidaan siirtää tarvittaessa yhtiön hallintaan.

Raitiotien kehitysohjelma

- Raitiotien kehitystyö jatkuu kehitysohjelmana vuoden 2021 loppuun asti
- Kehitysohjelman loppuraportointi
- Yhtiömallin mukainen toimintamalli määritetään ja siihen siirtyminen tehdään vaiheittain vuoden 2021 aikana

Yhtiön osakkuus

- Tarvittavien vähemmistöosakkuuksien sopimusten laatiminen ja hyväksyntä
- Myös Tampereen Raitiotie Oy:n puolesta vuoden vaihde on luonteva muutoskohta

Kaupunginhallituksen rooli

- Raitiotien kehitysohjelman toimintaa on ohjannut kaupunginhallitus.
- Raitiotien kehitysohjelma päättyy vuoden 2021 lopulla.
- Hallintosäännön mukaisesti kaupunginhallitus ohjaa kehitysohjelman päätyttyäkin raitiotiehankeen strategisia linjauksia.
- Hallintosäätöön on kirjattu, että kaupunginhallitus ohjaa
 - strategista maankäytön suunnittelua
 - strategisia liikennepoliittisia linjauksia
 - maankäytön, asumisen, liikenteen ja palvelujen pitkän aikavälin toteutuksen ajoitusta ja investointien koordinointia
- Lautakuntien, kaupunginhallituksen ja valtuuston rooli säilyy ennallaan raitiotien suunnitteluun ja toteutukseen liittyvissä katusuunnitelmissa, asemakaavoissa ja muissa hallinnollisissa suunnitelmissa, luvissa ja päätöksissä

Suunnitteluvaiheesta rakentamisvaiheeseen siirtyminen

- Kunnilla on Tampereen Raitiotie Oy:n vähemmistöosakkaina suunnitteluvaiheessa exit-mahdollisuus jokaisen suunnitteluvaiheen jälkeen.
- Kuntien valtuustossa tekemien rakentamispäätöksen jälkeen Tampereen Raitiotie Oy:n osakepääomaa kasvatetaan ja toteutetaan osakeanti. Kunkin kunnan osakkeista on omat osakesarjat.
- Kukin omistajakunta maksaa oman osakesarjansa mukaisesti Tampereen Raitiotie Oy:lle vastikkeita.
- Kukin omistajakunta takaa Tampereen Raitiotie Oy:n lainat oman osakesarjansa mukaisen investoinnin osalta.
- Valtionavun, enintään 30 % raitiotiejärjestelmän suunnittelun ja rakentamisen kustannuksiin, hakija ja saaja on kunta. Kunnat tulouttavat valtionavun Tampereen Raitiotie Oy:lle. Valtionavun osuus pienentää Tampereen Raitiotie Oy:n lainanoton tarvetta ja pienentää kunnalle kohdistuvaa vuosittaista infravastiketta.

Kiitos!